

[Uppgift:

Läs Monica Axelssons kapitel s. 8-36 och Margaret Obondos kapitel s.36-61 i "Tvåspråkiga barn och skolframgång – mångfalden som resurs".

a) Redogör för Axelssons och Obondos syn på hur tvåspråkiga barn når skolframgång. Vilka faktorer är av vikt? Varför?

b) Intervjua någon av dina tvåspråkiga elever. Gör en kort beskrivning av personens språknivå i svenska som andraspråk (använd dig av referensmaterialet *Att undervisa elever med Svenska som andraspråk*, s 56 - 66). Uppge också personens modersmål/modersmålsundervisning (hänvisa gärna till *Flera språk – fler möjligheter*), vistelsetid i Sverige, utbildning, eventuella yrke, osv. Om du inte själv undervisar tvåspråkiga elever, intervjua någon i din bekantskapskrets som är tvåspråkig. Vilka faktorer anser de vara viktigast för att nå skolframgång? Varför?

Sammanställ de svar du får och redovisa dem kortfattat, och diskutera hur de kan relateras till resonemangen i litteraturen. Uppgiften bör vara högst 2-3 A-4 sidor.]

1. Inledning

Den ålagda uppgiften är att redogöra för Monica Axelssons och Margaret Obondos syn på hur tvåspråkiga barn når skolframgång och sedan knyta det till en aktuell invandrarsituation. Jag anser att den första deluppgiften kan tolkas på två sätt. Bokstavligen innebär den att redogörelsen enbart ska omfatta dessa två kvinnors syn på saken, medan en generösare tolkning är att redogörelsen även ska innefatta deras redovisning av andra forskares syn på saken. Eftersom jag misstänker att det är det senare alternativet som avses, väljer jag att fullgöra uppgiften på det sättet.

Axelsson och Obondo är överens om att de faktorer som bidrar till skolframgång finns på individ-, familje- och skolnivå. De betonar vikten av att ta hänsyn till variationer på individ- och familjenivå som t.ex. ålder, kön och ekonomiska villkor i stället för att betrakta varje minoritetsgrupp som mer eller mindre homogen. Lärare måste helt enkelt förstå de interaktionsmönster och den språkanvändning som förekommer i elevernas hem för att kunna underlätta inläringen i klassrummet.

2. Axelssons artikel om hur tvåspråkiga barn når skolframgång

Axelsson börjar med att presentera en översikt över de viktigaste teorier som har lagts fram internationellt under senare hälften av 1900-talet och koncentrerar sig därefter på Ogbus kultur-ekologiska teori som fått stor genomslagskraft. Ogbu anser att faktorerna som styr skolframgång påverkas av den sociokulturella kontexten och introducerar också begreppen frivilliga och ofrivilliga minoriteter¹. I Ogbus teori tas väldigt lite hänsyn till individuella variationer inom varje grupp och Axelsson anser att det vore "orimligt och orätt" att okritiskt tillämpa detta synsätt och vill i stället utveckla "en lyhördhet för individernas potentiellt olika inlärningsstilar och behov"².

Därefter redogör Axelsson för en rad undersökningar i olika länder, däribland en i Sverige, som tyder på att det är individens bakgrund och behov, familjens socioekonomiska ställning, föräldrarnas utbildning, skolans lyhördhet för kulturell och språklig variation och relationerna mellan lärare och elever som styr skolframgång mer än kultur-ekologiska faktorer. Till och med Ogbu har till viss del reviderat sin egen teori och lägger nu betydligt större vikt på att eleverna är individer och inte bara del av en grupp.

¹ Axelsson s. 11

² Axelsson s. 17

Axelssons egen kommentar till alla dessa forskningsresultat är att det nu gäller att dra nytta av dem och omsätta dem i praktiken. Hon konstaterar att en fast förankring i familjeidentiteten, samhället och kamratgruppen är mycket viktig, liksom att denna förankring inte går förlorad utan får stöd när den nya kulturen ska anammas. Till sist konstaterar Axelsson att varje individs utgångsläge är unikt, att det är en mängd faktorer som påverkar ett barns skolframgång och att det finns en stor variation i interaktionen mellan dessa faktorer.

3. Obondos artikel om hur tvåspråkiga barn når skolframgång

Obondos artikel handlar om skillnaderna mellan sätten att kommunicera med barn i olika kulturer och vilka konsekvenser dessa skillnader får för skolframgång och social integration. Hon utgår från de ytterligheter som två forskare kallar ett *barncentrerat* och ett *situationscentrerat* förhållningssätt³. Det barncentrerade förhållningssättet innebär att föräldrarna från början betraktar barnet som en enskild självständig individ, vilket är vanligt i västerländska medelklassfamiljer där barnet tidigt på olika sätt kommer i kontakt med skriven text och därmed vänjs vid ett levnadssätt där läsning och skrivning är integrerade delar av vardagslivet. Det ger språkfärdigheter som kallas kontextoberoende eller skolrelaterade⁴ som hon anser vara nödvändiga för skolframgång. Det situationscentrerade förhållningssättet är vanligt i andra grupper än västerländsk medelklass, t.ex. hos naturfolken och arbetarklassen, där man inte talar med eller läser för barnen på samma sätt och där barnen följaktligen inte i hemmet tillägnar sig förmågan att producera kontextoberoende information, t.ex. skriva längre sammanhängande texter. Därför måste barn från hem med ett mer situationscentrerat synsätt tillägna sig den förmågan i skolan, eftersom lärarnas metoder ofta är baserade på att barnen har den. Att barnen inte har den kan vara ett skäl till att invandrabarn misslyckas i skolan.

Obondo sammanfattar sina åsikter om hur man kan vända minoritetsbarns misslyckande i skolan till framgång i fyra punkter⁵ som alla betonar vikten av att granska familjens språkanvändning, inlärningsstilar och kommunikativa interaktion, samt frågan om skolans kommunikationsmönster utsträcks till och påverkar kommunikationen i hemmen och vice versa.

4. Intervju med en invandrare

Eftersom jag inte undervisar invandrare i Sverige utan tyskar i Tyskland intervjuade jag en kollegas man från Indien. Hans språknivå i tyska befinner sig fortfarande på nybörjarnivå och intervjun fick till största delen hållas på engelska. Hans modersmål är ladakhi, och han har varit i Tyskland i åtta månader. Han har en universitetsutbildning i engelska och historia hemma i Indien men ingen examen. Där ägde han en resebyrå, här är han fortfarande arbetslös men läser tyska för invandrare på folkhögskolan.

Frågorna vilka faktorer som är viktigast för att han ska få framgång i sina tyskstudier och varför engagerade honom väldigt. Han tyckte att det allra viktigaste är ett starkt intresse eftersom man måste vara beredd att lägga ner stora ansträngningar på inlärandet, och då måste "hjärtat vara med". Man behöver också mycket tid, för det tar lång tid innan öronen vänjer sig vid de nya ljuden. Man måste också ha stort självförtroende och vara övertygad om att man kommer att klara det. Han nämnde också att han hade haft många lärare i tyska hittills, och han tyckte att de utländska lärarna var klart bättre än de infödda. De utländska talar långsammare, förstår invandrabarns problem med språket och kan förklara bättre. Till slut frågade jag om han skulle ha haft samma intresse och motivation att lära sig tyska om han hade flyttat hit utan att vara gift med en tyska, och det svarade

³ Obondo s. 38

⁴ Obondo s. 50

⁵ Obondo s. 56

han ja på. Flyttar man till ett nytt land måste man hur som helst lära sig språket, tyckte han. Han berättade att han tidigare hade åkt till Taiwan och lärt sig kinesiska på bara 1,5 år därför att det alltid hade varit hans stora dröm att kunna kinesiska.

5. Resultat

Mitt intervjuobjekts åsikter om studieförframgång stämmer med Axelssons och Obondos så till vida att hans svar enbart rör sig på individ- och skolnivå. Han nämner ingenting om samhällets eller de olika kulturernas roll.

Vad beträffar de enskilda faktorerna betonas vikten av ett starkt engagemang även i boken, dock där av naturliga skäl mer hos föräldrarna⁶. På ett par punkter avviker dock hans åsikter från forskarnas i boken. Han anser inte att anledningen till flytten har betydelse för språkinläringen, vilket Axelsson redovisar som en påverkande faktor⁷. Vad gäller lärarnas roll nämner han enbart deras metoder, inte själva relationen lärare–elev, medan det i boken hävdas att relationerna mellan lärare och elever är viktigare för elevens skolframgång än någon undervisningsmetod⁸. Däremot nämns undervisningens kvalitet som en påverkande faktor på ett annat ställe⁹, vilket stämmer med hans åsikt.

Av vårt samtal drar jag dessutom slutsatsen att han har kontextoberoende språkfärdigheter¹⁰ och att han känner sig väl till mods i majoritetssamhället¹¹, båda faktorer som påverkar studieförframgången positivt.

6. Kommentarer

Åsikten att en utländsk lärare är mycket bättre på att lära ut språket än en infödd är intressant. Kanske har hans infödda lärare inte varit utbildade i tyska som andraspråk? Det är stor skillnad på att *kunna* ett språk och att kunna något *om* det och veta hur man bäst ska lära ut det till andra. Här skulle jag kunna citera mycket ur referensmaterialet men nöjer mig med ett enda citat. Svenska som andraspråk är ”ett kunskapsfält som är av avgörande vikt, ja livsviktigt, för de elever som behöver det. Hela deras utbildningsmässiga och yrkesmässiga framtid kan avgöras av om de får en kvalificerad undervisning i detta ämne eller ej”.¹²

Källförteckning

Axelsson, Monica (1999). Skolförframgång och minoritetsstatus. Skolan – en kraft att räkna med. I: Axelsson, Monica (red.) *Tvåspråkiga barn och skolförframgång – mångfalden som resurs*. Stockholm: Rinkeby Språkforskningsinstitut.

Hyltenstam, Kenneth (2000). Inledning. I: *Skolverket. Att undervisa elever med Svenska som andraspråk – ett referensmaterial*. www.skolverket.se

Obondo, Margaret (1999). Olika kulturer, olika språksocialisation – konsekvenser för utbildning och social integrering av invandrabarn. I: Axelsson, Monica (red.) *Tvåspråkiga barn och skolförframgång – mångfalden som resurs*. Stockholm: Rinkeby Språkforskningsinstitut.

⁶ t.ex. Axelsson s. 32

⁷ Axelsson s. 20

⁸ Axelsson s. 30

⁹ Axelsson s. 21

¹⁰ Obondo s. s. 50

¹¹ Obondo s. 53

¹² Hyltenstam s. 11